ДО

Г-Н АЛЕКСАНДЪР ПУЛЕВ
ЗАМЕСТНИК МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ И
МИНИСТЪР НА ИКОНОМИКАТА, ИНВЕСТИЦИИТЕ И ИНДУСТРИЯТА

КОПИЕ ДО

КОМИСИЯТА ЗА ЗАЩИТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

КОМИСИЯТА ЗА ЗАЩИТА НА КОНКУРЕНЦИЯТА

МИНИСТЪРА НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

С Т А Н О В И Щ Е

от гражданската платформа Изправи се.БГ

адрес: гр. София, пл. „П.Р. Славейков“ № 4 ет. 3, email: office@izpravise.bg

ОТНОСНО: Обществена консултация № 12597 на Портала за обществени консултации, открита на 07.08.2026 г. със срок до 07.09.2026 г. – проект на Постановление на Министерския съвет за приемане на Методика за определяне на справедливата стойност на стоки съгласно чл. 68п, ал. 6 ЗЗП

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ЗАМЕСТНИК МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Гражданската платформа Изправи се.БГ подкрепя въвеждането на справедлива стойност. За първи път след въвеждането на еврото държавата предприема мерки, целящи спирането на безконтролния ръст на цените, вместо да разчита на добросъвестността на търговските вериги.

Възраженията ни се отнасят до начина, по който е построено изчислението на справедливата стойност, и до липсата на последици при отклонение от нея. В предложения вид Методиката ще произведе показател, който потвърждава днешните цени. В условията на пазар, характеризиран от пълна доминация на големите търговски вериги в търговията на дребно с храни, двете най-големи от които имат общ собственик, мярка, която разчита на избора на потребителя, не може да свали цените и ще има значение само ако отклонението от нея води до последици.

С междинния секторен анализ на модерната търговия по производство № КЗК-487/2025 г., Комисията за защита на конкуренцията извади на показ конкретно колко изкривена е търговията на дребно в България – при млечните продукти надценките достигат до 91 на сто, при яйцата – 89 на сто, при минералната вода – 135 на сто, при брашното – 57 на сто, при слънчогледовото олио – 64 на сто, при каймата – 73 на сто, при хляба – 62 на сто.

Съответно задачата на Методиката е да произведе стойност, съпоставима с тези надценки, за които и българските производители продължават да сигнализират.

Размерът на надценките е притеснителен и защото според КЗК истинската доставна цена е дори по-ниска от договорената такава с доставчиците и производителите – често заради упражняване на натиск от позиция на господстващо пазарно положение за предоставяне на преференциални цени. КЗК приема, че част от установените практики разкриват белези на нелоялни търговски практики по глава седма „б“ ЗЗК, които бяха значително разширени от Народното събрание с цел защита на производителите от злоупотреби с пазарно господство. Въпреки това според производители веригите отново са намерили начин да заобиколят законовите разпоредби за натиск за намаляване на доставни цени – КЗК трябва да изпълнява правомощията си и да санкционира нарушителите.

I. Локалната себестойност

Чл. 68п, ал. 5, т. 1 ЗЗП определя първия компонент като „*цената на едро плюс*“, която включва цената на едро, оперативни разходи и търговска надценка.

Чл. 7, ал. 2 от Методиката замества цената на едро с борсовите котировки на Държавната комисия по стоковите борси и тържищата. Чл. 7, ал. 3 добавя коригиращ фактор, чиято обявена цел е „*да се симулира реалната доставна (заводска или импортна) цена*“.

Държавата симулира величина, с която вече разполага, тъй като КЗК е събрала реалните доставни цени в хода на секторния анализ, като е проверила около петстотин търговски обекта в двадесет и пет града, а НАП разполага с данни по механизма за контрол на стоки с висок фискален риск.

Проблемът с измерваната от ДКСБТ котировка е, че тя показва цените на едро при стоковите тържища и пазарите, но в нея не участват собствените марки на веригите и основните брандове, договаряни директно. Допълнително тя не отразява преференциалните договорени цени на едро, с каквито търговските вериги разполагат – и заради по-големия си мащаб, и заради пазарното си господство. Съответно данните на ДКСБТ стоят над нетната цена, на която веригата действително купува, което опорочава цялата формула.

Смятаме, че локалната себестойност трябва да стъпи на реалната нетна доставна цена, включваща отстъпките, бонусите, таксите за листване и промоционалните и

маркетинговите плащания, събирана анонимизирано от производителите и от търговците. Коригиращият фактор при това положение би отпаднал по необходимост.

II. Европейският ценови паритет

Чл. 6 от Методиката придава на локалната себестойност и на европейския ценови паритет равен дял от по 50 на сто. Обосновка на това съотношение не се открива нито в Приложение № 3, което обосновава останалите параметри, нито в доклада до Министерския съвет.

Данните на Евростат за 2025 г. показват какво следва от този избор. При общо ценово равнище в България 63 на сто от средното за ЕС, храните и безалкохолните напитки стоят на 93 на сто, като месото е на 72 на сто, хлябът и зърнените храни – на 81, зеленчуците – на 83, докато млякото, млечните продукти и яйцата са на 126 на сто, а маслата и мазнините – на 142 на сто – много над средното.

При стоките, чието ценово равнище е под европейското, усредняването в съотношение едно към едно изтегля справедливата стойност над цената, на която тези стоки се предлагат в страната.

Допълнително съображение, което излагаме относно европейския ценови паритет, е критерия, по който се избират сходните стоки за сравнение. Проектът не изисква сравняваният продукт да бъде със същия състав. Например българското кисело мляко и гръцкият йогурт, предлаган на останалите европейски пазари, носят едно и също наименование на категорията и ще попаднат в един и същ ценови сегмент. Гръцкият йогурт обаче се отцежда и суроватката се отделя, така че килограм от него съдържа по-малко вода и повече сухо вещество, а за производството му е нужно повече мляко. Сравнението на двата продукта на килограм, каквото предвижда Методиката, следователно не отразява разлика в ценообразуването, а в състава на стоката, давайки на недобросъвестни търговци оправдание за двойните надценки при млечните продукти.

Настояваме критериите за съпоставимост да включват параметрите на състава, характерни за конкретния продукт – сухо вещество, масленост, съдържание на белтък – и сравнението да се прави с продукт с равностоен състав, а не с най-евтиния артикул, попадащ в същата категория продукти.

III. Нормата на печалба

Чл. 7, ал. 4 извежда базовия оперативен разход от френската Обсерватория за формиране на цените и маржовете, при стойности 25,0, 17,5 и 15,5 на сто за трите категории. Публикуваните от Обсерваторията показатели се изразяват като процент от оборота, тоест от цената на дребно, докато методиката ги прилага като надценка върху доставната цена.

Целевият оперативен марж е определен като средния европейски плюс един процентен пункт. При актуалните стойности това прави 3,8 на сто. Държавата гарантира на търговските вериги доходност над европейската средна, при положение че надценките им по същите продукти достигат 135 на сто.

Считаме, че параметрите по формулата трябва да бъдат приспособени към отчитане на изкривяванията на търговията на дребно в България – и за да потребителите знаят защо плащат по-скъпи цени от хората в Белгия, Франция и Германия, и за да се улесни работата на контролните органи – има достатъчно основания КЗК да се самосезира и да наложи

санкции до 10 на сто от годишния оборот на нарушителите, каквато е разпоредбата на Закона за защита на конкуренцията.

IV. Диапазонът по чл. 1, ал. 4

Отклонението до 10 на сто е обявено за нормален диапазон, над който „*се предвижда наблюдение*“. Щом до 10 на сто отклонението е нормално по дефиниция, работещият праг вече не е справедливата стойност, а справедлива стойност плюс десет процента. Диапазонът следва да бъде стеснен и да отразява обективно установими разходни разлики между обекти и региони, вместо да бъде плосък процент.

V. Списъкът на измерваните продукти

Седемнадесетте продукта не обхващат потребителската кошница от стоки, които всяко домакинство трябва да може да сложи на трапезата си. Извън примерния списък например остава кашкавалът, при който КЗК измерва надценки от 91%. Маслата и мазнините – групата, в която българското ценово равнище стои най-високо спрямо европейското – са представени с един-единствен продукт – олиото, а масло липсва. Не са включени и захарта, маслото, тестените изделия, рибата и консервите. Търговец, който задържи седемнадесетте наблюдавани артикула в рамките на справедливата стойност, може да се компенсира при останалите, без това да се отрази на нито един публикуван показател.

На този фон правителството на съседна Гърция в края на м. август договори с веригите намаление на цените на 1150 стоки; през 2023 г. с подобно споразумение във Франция бяха замразени цените на над 5000 артикула; Хърватия с временен закон за контрол на цените наложи максимални цени и пределни надценки на 100 основни продукта, а Унгария – таван на надценките за 30.

Списък с необходимия обхват вече съществува и е одобрен от държавата. Големите търговски вериги публикуват ежедневно цените си на стоките от състава на голямата потребителска кошница. Съставът на същата е изготвен от Комисията за защита на потребителите и съдържа осемдесет и пет стоки и шестнадесет групи лекарствени продукти без рецепта. В него са и кашкавалът, кравето масло, захарта, рибата, консервите, тестените изделия.

Тъй като окончателният списък се одобрява със заповед на министъра на икономиката, инвестициите и индустрията, Ви призоваваме да използвате създадения от КЗП такъв, който считаме за достатъчно изчерпателен.

VI. Последиците при отклонение

На 24.08.2026 г. заместник-министър Левент Мемиш заяви публично, че Методиката не предвижда административни наказания.

Без последици мярката повтаря съдбата на „Кошница с грижа“, чийто резултат беше подигравка от страна на веригите към потребителите. Търговските вериги използваха обществения консенсус за нуждата от справяне с цените, обявявайки гръмко участието си в инициативата, а накрая намаленията се оказаха далеч по-ниски от междувременни кампании на търговците и основно съдържащи собствени марки. За мащаб припомняме, че една от най-големите вериги се похвали, че близо 6 млн. артикула са закупени от асортимента ѝ за „Кошница с грижа“. Предвид че половината от тези стоки според веригата

са захар, на цена под 1 евро – то успехът на инициативата се измерва с едва около 3 на сто от оборота на веригата за два месеца.

Държавата не може да противопостави на надценки от над 100% показател, който не поражда нищо.

Настояваме за следното:

– ежедневно публикуван регистър на търговците, чиито цени стоят над справедливата стойност, по продукти и по обекти, достъпен и в машинночетим вид;
– устойчиво отклонение над диапазона за определен период да поражда задължение за Комисията за защита на потребителите да образува производство и да се произнесе с мотивиран акт;
– данните за такова отклонение да се изпращат служебно на Комисията за защита на конкуренцията за преценка по глава седма „б“ ЗЗК и по състава за прекомерно високи цени;
– при системно и икономически необяснено отклонение – прилагане на временни пределни надценки за конкретни продукти, за определен срок и след мотивирана преценка.

С ОГЛЕД НА ИЗЛОЖЕНОТО

Становището на гражданската платформа Изправи се.БГ е Методиката да бъде частично преработена преди внасянето ѝ в Министерския съвет, като:

1. локалната себестойност се изчислява върху реалната нетна доставна цена след отстъпки, бонуси и търговски плащания, а коригиращият фактор отпадне;
2. локалната себестойност има водеща роля в съотношението с европейския паритет;
3. диапазонът на допустимо отклонение бъде стеснен и обоснован с реални разлики в разходите;
4. бъде въведена процедура с последици при устойчиво отклонение, включително служебно сезиране на КЗК и възможност за временни пределни надценки;
5. списъкът по Приложение № 2 се разшири с всички хранителни стоки от голямата потребителска кошница на КЗП;

С уважение,

МАЯ МАНОЛОВА

Председател на гражданска платформа Изправи се.БГ